

**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА
УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет ветеринарної медицини

Спеціальність 6.110101 – “Ветеринарна медицина”

Допускається до захисту

Зав. кафедри терапії, фармакології та
клінічної діагностики к. вет. н., доцент

В. М. Мусієнко _____

“ ____ ” _____ 2013 року.

ДИПЛОМНА РОБОТА

**На тему: «Методи профілактики та лікування телят хворих на
диспепсію» в умовах СТОВ «Фіалка» Гадяцького району Полтавської
області»**

Студент – дипломник: _____ Т. В. Тур

Керівник, к. вет. наук, доцент _____ О.І. Скляр

Консультанти:

1. З охорони праці ст. викладач _____ О.В. Семерня

2. З екологічної експертизи ветеринарних заходів

д.вет.н., професор _____ Т.І. Фотіна

3. З економічної ефективності

ветеринарних заходів, к.вет. н., доцент _____ А.І. Фотін

Рецензент, д. вет. н., професор _____ М.Д. Камбур

Суми - 2013

З М І С Т	
ЗАВДАННЯ НА ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ	3
РЕФЕРАТ	5
1. ВСТУП.	6
2. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	7
2.1. Етіологія	7
2.2. Патогенез	10
2.3. Симптоми та диференційна діагностика	10
2.4. Лікування	11
2.5. Профілактика	11
2.6. Висновки з огляду літератури	12
3. ВЛАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ	13
3.1 Умови виконання досліджень та матеріали і методи	13
3.2 Результати власних досліджень	15
3.3. Обговорення результатів власних досліджень	25
3.4. Економічна ефективність ветеринарних заходів	28
4. ОХОРОНА ПРАЦІ ВЕТЕРИНАРНИХ ПРАЦІВНИКІВ НА ВИРОБНИЧОМУ ОБ'ЄКТІ	31
5. ЕКОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ВЕТЕРИНАРНИХ ЗАХОДІВ	39
6. ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ ВИРОБНИЦТВУ	43
7. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	45
8. ДОДАТОК	48

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 6.710101 «ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри терапії, фармакології

та клінічної діагностики

ім. професора Байдевятова А. Б.

к.вет.н. доцент Мусієнко В. М.

« _____ » _____ 2013

ЗАВДАННЯ
НА ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Тур Таіси Василівни.

тема: « Методи профілактики та лікування телят хворих на диспепсію» в умовах СТОВ «Фіалка» Гадяцького району Полтавської області»

1. Затверджена наказом ректора № _____ від _____ 20

2. Термін здавання дипломником виконаної роботи у деканат _____

3. Вихідні дані до роботи –Телята української чорно – рябої породи. Кількість ВРХ у господарстві – 1321 голів в тому числі корів – 410. Відсоток вибракування корів – 27 %. Вихід телят на 100 корів –85 голів. Плановий надій на одну фуражну корову - 3618 кг. Утримання – прив'язне. Тип годівлі- силлосно-сінажно-концентратний. Природно-кліматична зона – лісостеп.

Захворюваність та летальність новонароджених телят – 12 %. Кількість дослідних та контрольних телят - по 10 голів. Вік дослідних тварин – до 10 денного віку.

4. Зміст роботи (перелік питань, що розробляються в роботі)

Метою наших досліджень було розробити та впровадити в виробництво нову схему профілактики та лікування тварин хворих на диспепсію поширену серед захворювань молодняку великої рогатої худоби.

Для досягнення мети необхідно було вирішити наступні питання:

- визначити епізоотичний стан господарства;
- встановити причини хвороби в кожному конкретному випадку захворювання;
- вивчити особливості перебігу хвороби;
- визначити ефективність застосування запропонованої схеми профілактики та лікування телят.

Керівник дипломної роботи кандидат вет. наук, доцент Скляр О.І.

Завдання прийняв до виконання дипломник Тур Т.В.

Дата отримання завдання _____

РЕФЕРАТ

Дипломна робота виконувалась у 2012 - 2013 роках на кафедрі терапії, фармакології та клінічної діагностики Сумського національного аграрного університету та в умовах СТОВ "Фіалка" Гадяцького району Полтавської області.

Дипломна робота виконана на 40 сторінках друкованого тексту та містить наступні розділи: «Вступ», «Огляд літератури», «Власні дослідження», «Охорона праці», «Охорона навколишнього середовища», «Використання комп'ютерних методик», «Висновки та пропозиції», «Список використаної літератури», «Додатки». В дипломну роботу увійшли 7 таблиць, одна діаграма. Дана тема є актуальною, оскільки проблеми захворювання телят диспепсією зустрічається практично в усіх господарствах незалежно від форми власності.

Тема дипломної роботи: "Методи профілактики захворювань телят шлунково-кишковими хворобами в СТОВ „Фіалка”.

Мета та задачі:

1. Розробити ефективну, економічну схему профілактики та лікування новонароджених телят хворих на диспепсію.

2. Впровадити в виробництво новий метод профілактики та лікування телят хворих на диспепсію.

3. Розрахувати економічну ефективність даного методу.

За результатами наших досліджень економічна ефективність склала 51,2 гривні в порівнянні з другою групою. Тривалість лікування склала у першій групі 1 день, у другій 3 днів. Експеримент доказав що використання індивідуальних будиночків для новонароджених телят є досить ефективним у боротьбі з шлунково-кишковими хворобами.

1 Вступ

Проблема яку ми сьогодні піднімаємо і бажаємо частково вирішити є однією з найбільш актуальніших у агропромисловому виробництві України. При сьогоднішньому веденні тваринництва одно із найбільш важливих місць займає профілактика захворювань шлунково-кишкового тракту. Досвід показує, що тільки при комплексному підході до профілактики захворювань молодняку діареєю можна одержати позитивний результат. Основна причина в захворюваності молодняку диспепсією є незбалансована годівля маточного поголів'я, недостатня ветеринарно-санітарна культура в тваринництві, порушення зоогігієнічних норм утримання як маточного поголів'я так і новонародженого молодняку. Необхідно обережати молодняк від протягів, сирості, факторів стресу понижуючих резистентність організму тварин. Комплектувати приміщення для утримання телят на як можна коротші строки, застосовувати принцип „пусто – зайнято”. Завдяки розробкам в області ветеринарії, а також роботам проведених практичною ветеринарною службою значно покращився епізоотичний стан господарств, знизилась захворюваність, зменшилися втрати продуктивності і загибель тварин. Але все - таки шлунково-кишкові хвороби все ще є важливою проблемою для розвитку галузі.

Мета та задачі:

1. Розробити ефективну, економічну схему профілактики та лікування новонароджених телят хворих на диспепсію.
2. Впровадити в виробництво новий метод профілактики та лікування телят хворих на диспепсію.
3. Розрахувати економічну ефективність даного методу.

Розділ 2 Огляд літератури.

Диспепсія – гостре захворювання новонародженого молодняку, яке характеризується порушенням секреторної, моторної та всмоктувальної функцій шлунково-кишкового тракту, розладом обміну речовин, зневодненням, дисбактеріозом та інтоксикацією організму.

2.1. Етіологія. Диспепсія (порушення травлення) виникає у новонародженого молодняку всіх видів, частіше у телят і поросят. Телята хворіють у 2-7-денному віці.

Молодняк хворіє в різні сезони, але найбільш часто і тяжко хвороба перебігає у телят наприкінці зими і навесні, коли вона охоплює все поголів'я. В.П. Урбан вважає, що диспепсія об'єднує комплекс хвороб, які викликаються різними причинами, але перебігають з однаковими клінічними симптомами.

Залежно від причин, розрізняють аліментарну, аутоімунну і токсичну диспепсії. Захворювання молодняку гіпотрофією описують як ферменто-дефіцитну диспепсію, а токсичну ряд учених називає імунодефіцитною диспепсією.

Аліментарна диспепсія. Причини диспепсії різні зокрема це – фактори, які обумовлюють порушення нормального розвитку ембріона і плода; несприятливий вплив зовнішнього середовища на новонароджених; недотримання правил вирощування молодняку. Серед факторів, пов'язаних із материнським організмом, найбільш істотний вплив на виникнення захворювання спричиняють порушення обміну речовин у вагітних маток в результаті незбалансованого їх раціону за енергією, протеїном, вітамінами і мінеральними речовинами, згодовування неякісних кормів [1, 8, 19, 22].

Неповноцінна годівля маточного поголів'я спричиняє порушення обміну речовин: розвиваються гіпопротеїнемія, гіпокальціємія, кетонемія, анемія, гіпоглікемія, ацидоз, гіповітамінози. Це в свою чергу викликає порушення пластичних процесів у плода, народження слабкого, недорозвиненого молодняку зі структурними і функціональними змінами в органах і залозах, головним чином травного каналу, з низьким рівнем

захисних і адаптаційних властивостей їх організму до умов зовнішнього середовища. При зниженні секреторної функції шлунка і кишечника у новонародженого молодняку споживане молозиво недостатньо обробляється ферментами, білки та вуглеводи неповністю гідролізуються у травному каналі, що створює сприятливі умови для розвитку гнильної і бродильної мікрофлори та інтоксикації організму. Утворювані продукти розкладання білків (аміни, індол, скатол) і бактеріальні токсини спричиняють подразнення нервових рецепторів кишкової стінки, з'являється інтоксикація організму, іде видалення токсичних продуктів і мікроорганізмів разом з якими виводяться поживні і біологічно активні речовини, лейкоцити, імуноглобуліни, електроліти [2, 5, 9, 11].

Серед причин, які викликають аліментарну диспепсію, і діють в постнатальний період, необхідно, крім низької якості молозива, відзначити несвоєчасну годівлю новонароджених, яка призводить до розпиту імунодефіцитного стану, заселення кишечника патогенними мікроорганізмами, поїдання телятами сторонніх предметів [2, 5, 10, 13, 21].

Аутоімунна диспепсія розвивається у новонароджених, одержаних від матерів, у молозиві яких містяться аутоантитіла (титр не менше 1:50), антиферменти, сенсibiliзовані до антигенів органів травлення лімфоцити (Карпуть І.М. зі співавт., 1989). Таке явище може виникнути в результаті пошкодження тканин і зміни їх антигенних властивостей при глибоких порушеннях обміну речовин у матері (кетозі, ацидозі, А-гіповітамінозі) і хронічних кормових інтоксикаціях. Аутоантитіла і сенсibiliзовані лімфоцити, які надходять із молозивом, блокують ферменти травного каналу новонародженого молодняку і викликають деструктивні зміни в ньому, що спричиняє розвиток ферментодefіцитного стану, порушення порожнинного і пристінкового травлення, появу діареї протягом 6-12 год. після першого випоювання молозива [1, 6, 9, 14, 17].

Токсична диспепсія зумовлена асоціаціями умовно-патогенних мікроорганізмів, характеризується різко вираженою інтоксикацією,

порушенням функцій всіх систем, водно-мінерального, вуглеводно-ліпідного і білкового обміну речовин. Розвивається токсична диспепсія у молодняку з вираженим імунодефіцитним станом, тому інколи її називають імунодефіцитною. На фоні простої диспепсії, казеїно-безоарної хвороби, гіпотрофії, молозивного токсикозу розвивається ендогенний дисбактеріоз, який супроводжується виділенням у зовнішнє середовище великої кількості мікроорганізмів. Пасажуючись через сприйнятливих тварин, мікрофлора підвищує свою вірулентність, у великій кількості потрапляє у, травний канал, викликає захворювання не лише в ослаблених, а й у розвинених тварин. Таким чином, токсична диспепсія - це, по суті, змішана захисна реакція орінфекція, при якій виділити провідний етіологічний фактор часто буває неможливо [2,6, 11, 29].

Особливої уваги заслуговують асоціації вірусів з умовно-патогенними мікроорганізмами. Рота-, корона- та інші віруси руйнують епітелій слизової оболонки кишечника, чим створюють оптимальні умови для розмноження і росту умовно-патогенних і патогенних бактерій, проникнення їх через дефекти слизової оболонки у кров'яне русло і внутрішні органи (Андреев Є.В., 1984). Дія рота-, корона- та ентеровірусів посилюється частіше ентеробактеріями. Провідна роль серед останніх належить ешерихіям з адгезивними К-антигенами, її також представникам родин *Proteus*, *Kiebsiella*, *Citobacter*, *Versinia* [3,7, 9, 22, 24].

Виникненню і розвитку токсичної диспепсії сприяють пізні впоювання першого молозива, імунодефіцитний стан; безперервна експлуатація родильних приміщень і профілакторіїв, що викликає сильну мікробну забрудненість їх приміщень; безсистемне використання антибіотиків для лікування без визначення чутливості до них мікроорганізмів; порушення системи дезінфекції приміщень, обладнання, посуду. Отже, токсична диспепсія за своєю етіологією є інфекційним захворюванням, що викликається асоціаціями різних мікроорганізмів. Безперечно, що удосконалення лабораторної діагностики дозволить в майбутньому ставити

етіологічний діагноз і не використовувати досить невизначену нозологічну термінологію.

2.2 *Патогенез.* Патогенез диспепсії включає чотири основні групи взаємозв'язаних механізмів: порушення моторної і секреторно-абсорбційної функцій травного каналу; порушення водно-електролітного обміну, що спричиняє дегідратацію, токсикоз, декомпенсований ацидоз, гемоконденсацію, утруднення функцій серця і його блокаду через надлишок іонів калію і нестачу іонів натрію; порушення, пов'язані з нестачею поживних речовин в організмі і високим рівнем процесів катаболізму; ендогенний дисбактеріоз і можливість ендогенної інтоксикації при наявності, асоціацій висо-ковірулеїтних мікроорганізмів [2, 7, 11, 18, 21].

2.3. *Симптоми та диференціальна діагностика* (Левченко В.І., Заярнюк В.П., Папченко І.В., 1997р.)

Показник	Аліментарна диспепсія	Колібактеріоз		Ротавірусний ентерит	Токсична диспепсія
		Ентеро-токсична форма	Септична форма		
1	2	3	4	5	6
Вік, днів	3-7	1-5	2-5	1-14	2-7
температура тіла	нормальна	нормальна у деяких підвищена до 40°C з появою діареї знижується	підвищена	коротко-термінове підвищення у деяких телят	Залежить від асоціації з розвитком хвороби знижується до субнормальної
початкові симптоми	діарея	токсикоз	токсикоз	діарея	діарея, токсикоз

апетит	поступово погіршується	погіршений	анорексія	погіршений	погіршений
Зневоднення	слабо виражене	швидко наростає	виражене	виражене	виражене
Властивості фекаліїв	розріджені	білуваті з прожилками крові	біло жовтуваті зі слизом	розріджені	рідкі, сіробілі, зеленкуваті, гнильні
Ураження ЦНС	пригнічення	пригнічення	пригнічення	пригнічення	пригнічення
Пат. зміни	гіпремія слизових, сичуга тонких кишок	зневоднення катарально-геморагічний ентерит	крововиливи	зневоднення катарально-геморагічний ентерит	зневоднення катарально-геморагічний ентерит
Бактеріологічне дослідження	збудник не виділяється	виділення еширихій	виділення еширихій	вірус ідентифікується у РЗК, РЗГА	виділяються умовно-патогенні мікроорганізми

2.4. *Лікування* Для лікування телят із симптомами діареї застосовують дієтичний режим, терапію направлену на боротьбу зі зневодненням організму, знешкодженням умовно - патогенної мікрофлори, інтоксикацію, відновлення функцій органів травлення, сечової та серцево-судинної системи [1, 5, 12, 27].

2.5. *Профілактика*. Профілактика шлунково-кишкових хвороб молодняку ґрунтується на виконанні комплексу організаційно-господарських і спеціальних ветеринарних заходів, неухильному дотриманні гігієнічних норм вирощування тварин, підвищенні загальної резистентності, зменшенні

патогенного впливу різних мікроорганізмів, забезпеченні повноцінної, збалансованої годівлі й оптимальних умов утримання маток, гігієни родів і вирощування приплоду, особливо у перші дні його життя [16, 23, 30].

2.6. Висновки з огляду літератури. Диспепсія – гостре захворювання новонародженого молодняку, яке характеризується порушенням секреторної, моторної та всмоктувальної функцій шлунково-кишкового тракту, розладом обміну речовин, зневодненням, дисбактеріозом та інтоксикацією організму. Диспепсія виникає у новонародженого молодняку всіх видів, частіше у телят і поросят. Телята хворіють у 2-7-денному віці. Патогенез диспепсії включає чотири основні групи взаємозв'язаних механізмів: порушення моторної і секреторно-абсорбційної функцій травного каналу; порушення водно-електролітного обміну, що спричиняє дегідратацію, токсикозу. Для лікування телят із симптомами діареї застосовують дієтичний режим, терапію направлену на боротьбу зі зневодненням організму, знешкодженням умовно - патогенної мікрофлори. Профілактика шлунково-кишкових хвороб молодняку ґрунтується на виконанні комплексу організаційно-господарських і спеціальних ветеринарних заходів, неухильному дотриманні гігієнічних норм вирощування тварин, підвищенні загальної резистентності,

Розділ 3 Власні дослідження.

3.1. Умови виконання досліджень та матеріали і методи

Робота виконувалась у 2012-2013 роках на кафедрі терапії, фармакології та клінічної діагностики Сумського національного аграрного університету та в умовах СТОВ “ Фіалка ” Гадяцького району Полтавської області.

Об’єктами досліджень були телята Української чорно-рябої породи, здорові та хворі з признаками захворювання шлунково - кишкового тракту.

Предметом досліджень захворювання телят на диспепсію

Методи дослідження - клінічні, гематологічні, біологічні та бактеріологічні дослідження патологічного матеріалу.

З метою виключення заразних захворювань нами був проведений детальний аналіз епізоотологічного стану господарства. При цьому велику увагу приділяли даним ветеринарного обліку, безпосереднього обстеження господарства. Визначили характер прояву, стаціонарність, фактори і умови виникнення захворювання. Проводили оцінку заходів що до лікування і профілактики даного захворювання. Враховували ветеринарно-санітарний стан ферми, комплектування і розміщення стада, умови годівлі і утримання тільних корів, час прояву і форми перебігу захворювання, вік і кількість хворих тварин, клінічні і патологоанатомічні зміни, результати гематологічних, біологічних, імунологічних, бактеріологічних досліджень.

Проводили оцінку заходів боротьби і профілактики із захворюваннями, які перебігають з ознаками ураження шлунково-кишкового тракту В умовах ферми було сформовано дві групи тварин по 10 голів у кожній. Тварин у дослідну і контрольну групи відібрали за принципом аналогів. Під час проведення дослідів контрольна група телят нічим не відрізнялися від системи утримання прийнятої у господарстві. Щоденно проводили клінічний огляд тварин. Особливу увагу приділяли загальному стану тварини, прийому корму. Для оцінки клінічно - фізіологічного стану тварин два рази на добу (вранці і ввечері) проводили термометрію, підраховували кількість пульсу, та частоту дихальних рухів за одну хвилину. До і після дослідів проводили

гематологічний, біологічний та бактеріологічний аналіз проб крові. Проводили біохімічні дослідження крові, визначили вміст гемоглобіну, кількість еритроцитів, лейкоцитів, загального білка та його фракцій, глюкози, кальцію фосфору, резервну лужність за загально прийнятою методикою Данилевский В.М.(1983). Діагностику захворювання проводили комплексно, використовуючи загальні методи: огляд, пальпацію черева, термометрію та проводили лабораторні дослідження.

Ідентифікація виділених культур проводили за характером росту на поживних середовищах, за даними бактеріального дослідження, здатністю до пігменто-утворення, утилізації цукру та багатоатомних спиртів, властивістю утворювати сірководень та за гемолітичною активністю. Левченко В.И. (1991.)

Телят дослідної групи після висихання розміщали в індивідуальних будиночках на відкритому повітрі. Індивідуальні будиночки були зроблені із дерева розміром 150x200x120. Оббиті мішковиною та целофановою плівкою. Без підлоги, яку замінили товстим шаром соломи. Після кожного теляти яке перебувало у будиночку до 20 днів, робилася механічна очистка, дезінфекція, санація біля 4-5 днів, потім будиночок обов'язково переносився на друге місце де і поміщали інше теля. Для вигулу та напування теляти перед будиночком була невелика загородка висотою до 1 метра та площею 1500 x 1500см.

Телят другої групи (контрольна) розміщали в приміщенні яке розділено на 4 бокси, кожний бокс розділений на 4 станки в кожний станок поміщають по 15 голів. Бокси розділені між собою цегляною перегородкою. Бокс заповнюється повністю тваринами за 45-60 днів.

Економічну ефективність проведеного лікування розраховували згідно “Методичним вказівкам по використанню дипломних робіт”.

Характеристика господарства. СТОВ «Фіалка» розташоване у лісостеповій зоні України на півдні Полтавської області. В господарстві розводиться та утримується українська чорно-ряба молочна порода корів. Товариство знаходиться в населеному пункті с. В. Будища. Кліматичні умови

характеризуються помірно-теплим літом з достатньою кількістю опадів та сніжною зимою з нестійкою погодою. У календарному році 110 днів з температурою $+15^{\circ}\text{C}$ та вище, без морозний період 150-160 Територія господарства входить у склад східного агрогрунтового району лівобережної частини лісостепу України. У ньому клімат помірно-континентальний. Рельєф місцевості частково пересічений ярами та балками. Кількісний та видовий склад тварин які утримуються у господарстві показаний на табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Кількість тварин у господарстві на 1.01. 2013р.

Статеві - вікові групи тварин	кількість
ВРХ всього:	1321
у т.ч корови	410
Молодняк і доросла худоба на відгодівлі	911
Свині всього:	364
у т.ч. основних свиноматок	20
Кнурів	4
Молодняк і свині на відгодівлі	340
Коні	8

З метою визначення поширення захворювання телят шлунково-кишковими хворобами нами було детально проаналізовано дані ветеринарної звітності за 2010-2012 роки.

3.2. Результати власних досліджень

Поширення та причини виникнення диспепсій у телят в умовах СТОВ «Фіалка»

Аналіз захворюваності молодняку великої рогатої худоби останні три роки показав, що найбільш часто реєструється диспепсія – в 59 % випадків. Окрім диспепсії серед телят господарства реєстрували бронхопневмонію –

21 %, гіпотрофію – 2 %, казеїно-безоарну хворобу - 6%, гіповітамінози 8 % і тимпанію 4 % відповідно.

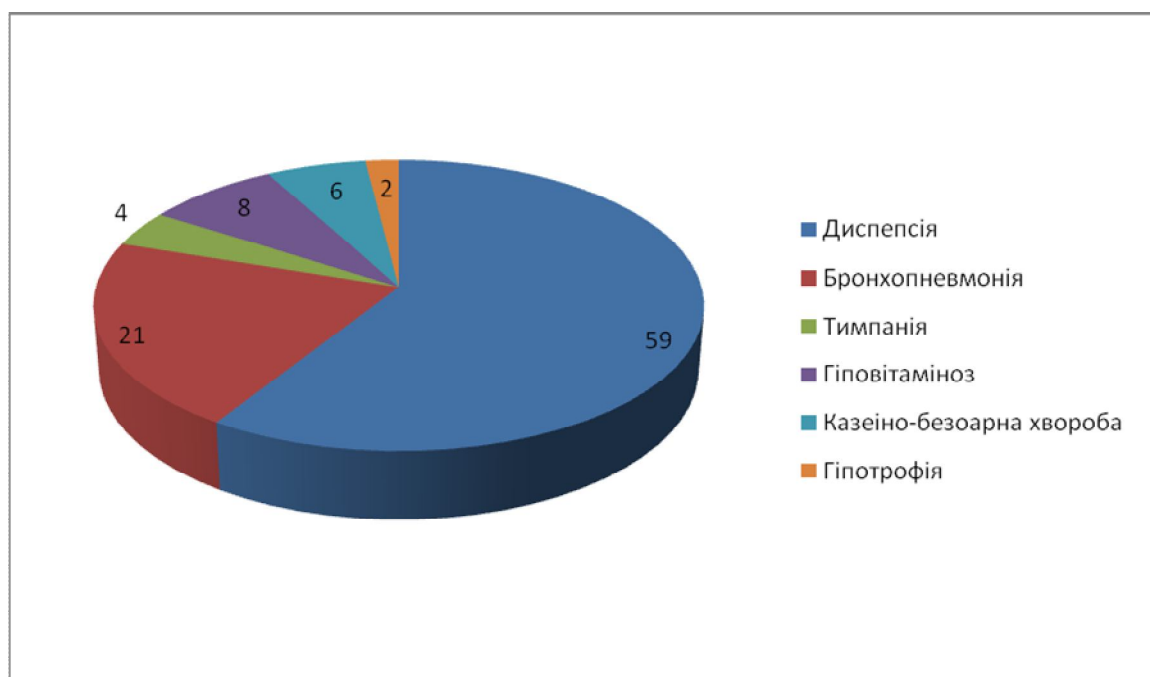

Рис.3.1. Розповсюдженість захворювання телят у СТОВ «Фіалка»

З метою визначення причини в гострих шлунково-кишкових розладів у молодняку великої рогатої худоби в умовах СТОВ «Фіалка» нами було детально проаналізований епізоотологічний стан господарства. Проведений аналіз складу раціону, режиму та гігієни годівлі сухостійних корів та новонароджених телят, якості кормів та води, а також аналіз утримання тварин. За даними ветеринарної звітності у господарстві протягом останніх трьох років інфекційні хвороби молодняку не реєструвались.

Аналіз годівлі сухостійних корів показав, що їх раціон включає: соломку пшениці – 4 кг.; силос кукурудзи – 25 кг.; зерно суміш – 0,8-1 кг.; жом буряковий – 10 кг.; сіль поварена – 0,06 кг.

Таблиця 3.2

Компоненти раціону сухостійних корів

Показники	Міститься	Потреби	Різниця
кормові одиниці	7,6	7,7	0,1
перетравний протеїн, г.	489	850	361
кальцій, г.	43	80	37
фосфор, г.	19	45	26
поварена сіль, г.	50	50	-
магній, г.	16	18,5	2,5
каротин, мг.	127	345	218
цукор, г.	600	680	80
кобальт, мг.	2,3	5,4	3,1
мідь, мг.	50	75	25
цинк, мг.	238	385	102
марганець, мг.	356	385	29
йод, мг.	2,1	5,4	3,3

З табл. 3.2 видно, що вміст основних компонентів раціону сухостійних корів не задовольняє потреби організму тварин. Так, вміст перетравного протеїну у раціоні тільних корів на 361 г. нижче від потреби. Значно нижчими виявилися і вміст таких важливих для нормального внутрішнього розвитку плода компонентів як : каротин – 127 мг., що на 218 мг. нижче норми; кальцій

та фосфор лише 43 г та 19 г відповідно. Вміст практично всіх мікроелементів у раціоні задовольняють потребу в них організму тварини в середньому лише на 40-60 %. Низькою виявилась і якість кормів. Силос, який згодовують тільним коровам, при оцінці мав темно-бурий колір, кислий запах, кислотність його становила 4,6. Співвідношення кислот було наступним: молочна – 25 %; оцтова – 60 %; масляна – 15 %. Вказані вище данні щодо якості силосу свідчать про його низьку якість. Такий силос взагалі необхідно виключати з раціону тільних корів. Що стосується бурякового жому, то його кислотність становила 3,4. Співвідношення кислот було наступним: масляна – 30 %; молочна – 20 %; оцтова – 50 %, що вказує на недоброякісність даного виду корму. Солома та дерть зерноsumішів, які входять до раціону тварин мають природний колір, не забруднені, не мають стороннього запаху і ознак ураження пліснявими грибами, що вказує на задовільну якість даного виду корму. Що стосується годівлі новонароджених телят, то при її оцінці були виявлені грубі порушення. По-перше новонародженим телятам першу порцію молозива задають не відразу після народження, а лише після вечірньої чи вранішньої дійки. Тому телята, які народжуються вночі чи вдень отримують молозиво лише через 4-8 год., а іноді і пізніше. У зв'язку з цим організм новонародженого своєчасно не отримує з молозивом антитіла, що може призвести до розвитку імунодефіциту і ускладнення його шлунково-кишковими розладами. Гігієна випойки молодняку також незадовільна. Посуд хоча й миється після випойки молозива, але його дезінфекція не проводиться. До того ж миття посуду проводиться холодною водою без додавання якихось миючих засобів. Діаметр отвору соскової поїлки практично у всіх випадках перевищує норму. При аналізі утримання тільних корів і новонароджених телят також були виявлені ряд порушень санітарно-гігієнічних норм. Родильне відділення відсутнє. Принцип „пусто - зайнято” не дотримується. Механічна чистка підлоги, інвентарю та годівниць в період масових розтелень практично не проводиться. На місце телят, яких переводять в телятники після молозивного періоду, ставлять новонароджених телят без попередньої

дезінфекції. Вологість повітря в приміщенні становить біля 85 %, концентрація шкідливих газів перевищує допустимі норми. Високою є також і бактеріальна засміченість повітря. Виходячи з вищеописаного, можна зробити висновок, що виникнення гострих шлунково-кишкових розладів в умовах СТОВ «Фіалка» спричиняє ряд етіологічних факторів. Перед усім виникнення диспепсії тісно пов'язане із станом материнського організму, фізіологічним станом новонародженого молодняку, його шлунково-кишкового тракту, а також ветеринарно-санітарними умовами і системою вирощування. Недостатня, неповноцінна і фізіологічно необґрунтована годівля тільних тварин, особливо в останній період вагітності, порушення обміну речовин і зміни біологічних властивостей молозива, недотримання режиму і гігієни годівлі. А також зниження імунобіологічної реактивності молодняку в зв'язку з порушенням внутрішньоутробного розвитку та пізньої випойки молозива є основною умовою, яка спричиняє виникнення шлунково-кишкових захворювань молодняку в господарстві. Вплив перелічених факторів, які діють на материнський організм і новонароджених тварин сприяє зниженню секреторної функції слизових залоз і перетравлюваних властивостей ферментів. Розладу травлення, занесенню і розмноженню в їх шлунково-кишковому тракті умовно-патогенної мікрофлори, що відіграє немаловажну роль у патогенезі хвороби. Недостатність білка, вітамінів і мінеральних речовин у раціоні вагітних тварин призводить до народження слабкого, функціонально нерозвиненого молодняку, про що й свідчить висока захворюваність на гіпотрофію в господарстві. Фізіологічно захисні функції цих тварин нездатні забезпечити пристосованість організму до нових умов зовнішнього середовища і вони, як показують наші дослідження, захворюють в перші дні життя. Нашими дослідженнями встановлено, що в зв'язку з погано організованою годівлею, доглядом і утриманням маточного поголів'я у тварин виникають значні зміни в біологічному складі сироватки крові, а також порушення лужно-кислотної рівноваги і ацидозу. Таким чином, аналізуючи отримані нами результати, можна зробити висновок, що неповноцінна білкова

і вітамінно-мінеральна годівля в період вагітності зумовлює незначний вміст загального білка і білкових фракцій, зниження вмісту каротину та вітаміну А, загального кальцію, неорганічного фосфору у сироватці крові тільних корів та новонароджених телят і сприяє розвитку ацидотичного стану в організмі матері і плоду. Зміни в сироватці крові вагітних корів впливають на якісний склад молозива, в якому знижується вміст білків, сироватки за рахунок зниження імунних лактоглобулінів, недостатня кількість каротину, вітаміну А та мінеральних речовин (табл. 3.3). Згодовування новонародженим телятам якісно зміненого молозива зумовлює порушення обмінних процесів і ослаблення захисних сил новонародженого організму в постембріональний період. Певне значення в розвитку ацидозу і виникненні диспепсії у телят має згодовування тільним коровам великої кількості недоброякісних силосу та жому, при недостатчі в раціоні перетравного протеїну, каротину, кальцію та фосфору.

Таблиця 3.3

Середні показники біохімічного складу сироватки крові тільних корів

Показники	Один. виміру	Корови	
		показники	норма
каротин,	мг/100мл	0,2-0,3	0,45-1,0
Загальний кальцій	мг/100мл	0,5-0,8	0,9-12,5
Неорганічний фосфор	мг/100мл	4,7-4,3	4,5-6,5
Глюкоза	мг/100мл	3,2±0,2	40 -60
Загальний білок	г/л	56-63	72-86
Лужний резерв	об%СО.	38-42	46-66

Органічні кислоти потрапляючи в організм у великій кількості, спричиняють порушення рубцевого травлення, зв'язування кальцію і деяких вітамінів, розвитку ацидозу і гіповітамінозу А в організмі матері що негативно

відображається на розвитку плода. Однією з причин виникнення диспепсії у господарстві є також несвоєчасна випойка молозива, що призводить до пізнього заселення шлунково-кишкового тракту молочнокислою мікрофлорою, компенсації і зниженню стійкості організму до несприятливих факторів. Тварини, яким давали молозиво із запізненням, облизували годівниці, сторонні предмети і їх шлунково-кишковий тракт заселився умовно-патогенною мікрофлорою. До того ж несвоєчасне напування телят молозивом сприяє розвитку імунодефіцитного стану. Порухення умов утримання новонароджених тварин також є однією з основних причин виникнення диспепсії в господарстві. Так як умовно-патогенна мікрофлора, яка накопичилась у приміщенні, насаджується на сприятливому організмі і набуває підвищеної вірулентності, що в свою чергу і зумовлює виникнення розладів системи травлення молодняку. І ще один не менш важливий фактор, який також може бути безпосередньо причиною виникнення диспепсії у господарстві. Це швидке випоювання молозива з соскової поїлки за рахунок збільшення отвору у сосці. При цьому слинні залози теляти не можуть виробити достатньої кількості слини, що веде до зсідання молока у сичузі і виникнення казеїно-безоарної хвороби, яка також реєструється в господарстві. Таким чином, отримані нами данні свідчать про те що в господарстві диспепсія виникає внаслідок ряду несприятливих факторів. Основою захворювання є природний нахил, зумовлений фізіологічно-неповноцінним розвитком організму в період ембріогенезу.

Клінічні ознаки та перебіг хвороби. Диспепсія, як правило в господарстві виникала у телят молозивного періоду і супроводжувалася порушенням моторної, секреторної і всмоктувальної функції шлунково-кишкового тракту, розладом травлення, порушенням обміну речовин, інтоксикацією і зневодненням організму. Захворювання спостерігалось в усі пори року, але частіше його реєстрували в зимово-весняний період, що було пов'язаним з масовим отеленням корів в цей період. Захворювання виникає в перші години і дні життя новонароджених тварин, частіше після першого

випоювання молозива рідше на 2-3-й день життя. Клінічно диспепсія у молодняку великої рогатої худоби в умовах СТОВ «Фіалка» перебігала переважно в легкій формі (94,6%).

Токсична форма диспепсії спостерігалася у телят, які при народженні мали ознаки гіпотрофії.

Проста диспепсія проявлялася функціональними розладами травлення без значних порушень обміну речовин і змін у загальному стані організму. Основним проявом хвороби є часта дефекація з виділенням рідких мас із слизом. У більшості тварин на початку захворювання апетит збережений, а в деяких випадках дещо зменшується, загальний стан задовільний. Температура тіла в межах норми і становила 38,5-39°C. Тяжка форма диспепсії супроводжувалася відсутністю апетиту, профузним поносом, вираженим пригніченням, інтоксикацією і зневодненням організму, порушенням обміну речовин, тахікардією, порушенням діяльності дихальної системи та системи виділення. Хворі тварини більшу частину часу лежали, перистальтика була прискореною, посиленою і частою. Фекалії були дуже рідкими від сіро-жовтого до зеленуватого забарвлення з неприємним гнильним запахом і домішками великої кількості слизу. Телята підводилися з великим зусиллям, погано реагували на зовнішні подразники, що вказувало на виснаження і інтоксикацію організму. Температура тіла була в межах норми, а в деяких телят підвищувалася. Тривалий перебіг захворювання супроводжувався зниженням температури тіла нижче за норму. Слизові оболонки, шкіра та носове дзеркальце були сухими. Тривала діарея супроводжувалася западанням очних яблук в орбіти. Слизові оболонки були блідими, волосся скуйовджене, тьмяне. Задня частина тіла забруднена каловими масами. При легкому перебігу диспепсії відмічали тахікардію, тони серця були підсиленими. Тяжкий перебіг захворювання супроводжувався слабкістю та приглушеністю тонів серця, тахікардією, недостатнім наповненням пульсу, частота якого становила в середньому 120-140 ударів за хвилину.

Діагностика захворювання . При встановленні діагнозу враховували умови годівлі, догляду та утримання тільних корів. Досліджували корми на вміст перетравного протеїну, каротину, кальцію та фосфору, в силосі додатково визначали кислотність і наявність органічних кислот. Проводили біохімічне дослідження сироватки крові корів-матерів і новонародженого молодняку.. У тварин також відмічено зниження вмісту білка і глюкози. До того ж низький вміст в сироватці крові телят кальцію, фосфору, глюкози та білка знаходиться в прямій залежності від вмісту даних показників в сироватці крові корів - матерів. Як показують наші дослідження зміни в сироватці крові тільних корів впливають надалі і на якісний склад молозива, в якому знижується вміст білків сироватки крові за рахунок зменшення лактоглобулінів, недостатня кількість вітаміну А і мінеральних речовин. Згодовування якісно зміненого молозива зумовлює порушення обмінних процесів і ослаблення захисних сил новонародженого організму в постембріональний період.

Для виключення інфекційних захворювань, які перебігають з ознаками діареї патологічний матеріал відібраний від трупів (серце, нирки, селезінки, печінки, суглобів та трубчастих кістку, частину кишечника) надсилали до лабораторії. При постановці діагнозу враховували також результати патологоанатомічного розтину. При легкій формі диспепсії патологічні зміни були малохарактерними. При розтині спостерігали набухання і гіперемію слизової оболонки кишечника, на поверхні якої відкладено багато слизу. В сичузі виявляли сіро-жовту рідину. В інших внутрішніх органах істотних змін немає. При тяжкій формі диспепсії патологоанатомічна картина була більш виражена. Труп виснажений, у підшкірній клітковині мало жирових відкладень. Слизові оболонки бліді, сухуваті, судини склери ін'єковані. М'язи скелета і серцевий м'яз сіро-жовтого забарвлення, дряблі. Підшкірна клітковина малорозвинена, підшкірні кровоносні судини на половину спалися. Лімфатичні вузли в межах норми. Серозні оболонки грудної порожнини бліді. Перикард мутний, у більшості випадків містить невелику кількість – біля 20

мл світлої рідини, коронарні судини переповнені. Серце розширене за рахунок правого передсердя і шлуночка. Міокард нерівномірно забарвлений, рисунок стертий, під ендокардом і в ділянці папілярних м'язів та в клапанах виявляли дрібні крововиливи. Виявляли також незначні застійні явища в легенях, просвіти бронхів були вільними їх слизова оболонка помірно вкрита слизом. Серозні оболонки черевної і тазової порожнини були нормального кольору, вологі, стороннього вмісту не мали. Селезінка не досить розвинена, краї закруглені, капсула зморшкувата, на розрізі темно-червоного кольору, рисунок невиразний. Печінка трохи збільшена, краї закруглені, нерівномірно глинисто-жовтого кольору, дряблої консистенції. Поверхня розрізу мала жовте забарвлення, рисунок стертий. У жовчному міхурі помірна кількість жовчі із слизом. Підшлункова залоза слабо розвинена, блідо забарвлена, дрябла. Передшлунки вільні від кормових мас, слизова оболонка бліда. В сичузі згустки молозива різної величини, жовтого кольору і сіро-жовта каламутна рідина з домішками великої кількості слизу. Слизова оболонка нерівномірно забарвлена, густо вкрита тягучим слизом, місцями з крововиливами. Слизова оболонка тонкого відділу кишечника набухла, густо вкрита тягучим слизом, нерівномірно почервоніла, переважно в початковій частині дванадцятипалої і клубової кишок. У товстому відділі кишечника знаходили калові маси жовтого забарвлення, слизова оболонка набухла, нерівномірно почервоніла, верхівки складок прямої кишки різко почервонілі. Брижові лімфатичні вузли помірно розвинені, окремі пакети набрякли, соковиті. Нирки не збільшені, межі шарів згладжені, ниркові сосочки почервонілі. У сечовому міхурі істотних змін не виявили.

Таблиця 3.4

Схема лікування та профілактики захворювання телят

Група	Кількість голів	Лікувальні препарати	Кількість днів	Кількість вилікуваних тварин
Дослідна	10	Дієтотерапія. Енроксил 5 % 2 мл. п/ш, кофеїн бензоат-натрію 2 мл. п/ш, Зоовіт-3 п/ш 1 мл.	1 день	1
Контрольна	10	Дієтотерапія. Енроксил 5 % 2 мл. п/ш, кофеїн бензоат-натрію 2 мл. п/ш, Зоовіт-3 п/ш 1 мл. Натрія нуклеїнат 0,25 мл в/ м Глюкоза 20 % по 5 мл	3 дні	3

Як видно із таблиці 3.4 лікування як дослідної так і контрольної групи були подібні. Але в дослідній групі тварина вилікувалося після однієї ін'єкції, а в контрольній тварин приходилося лікувати 3 дні, що в свою чергу призводить до більших економічних затрат та робочого часу.

За період досліджень нами встановлено, що найбільш ефективним методом профілактики діареї молодняку великої рогатої худоби є утримання телят до 20 денного віку в індивідуальних будиночках на відкритому повітрі

3.3. Обговорення результатів досліджень.

В дослідному господарстві СТОВ “Фіалка” Гадяцького району Полтавської області за даними наших досліджень та аналізу ветеринарної звітності за 2010 - 2012 роки по розповсюдженості і економічним збиткам, диспепсія займає перше місце серед усіх незаразних хвороб.

Диспепсія - гостре захворювання новонародженого молодняку, яке характеризується порушенням секреторної, моторної, всмоктувальної і

екскреторної функції травного каналу, розладом обміну речовин, зневодненням дисбактеріозом та інтоксикацією організму. Диспепсія виникає у новонародженого молодняку всіх видів, частіше у телят і поросят. Телята хворіють у 2 - 7-денному віці, поросята - у перші дні життя, а потім у трьох - тижневому віці, коли починають поїдати різні кормові сумішки (при переведенні з молочної годівлі на рослинну). Молодняк хворіє в різні сезони, але найбільш часто і тяжко хвороба перебігає у телят наприкінці зими і навесні, коли вона охоплює все поголів'я. В.П. Урбан вважає, що диспепсія об'єднує комплекс хвороб, які викликаються різними причинами, але перебігають з однаковими клінічними симптомами. Основною причиною розладу шлунково-кишкового тракту є порушення зоогігієнічних норм і ветеринарно-санітарних вимог що до вирощування молодняку та незбалансованість раціону у високо-тільних корів. Як показали наші спостереження, диспепсія зустрічається зазвичай у ослабленого молодняку. Із причин, на ґрунті яких з'являвся ослаблений молодняк, частіше були різні порушення режиму годівлі і утримання глибоко-тільних корів, недотримання правил гігієни родів, неправильне напування молозивом та ін. Внаслідок цих причин молодняк ставав нестійким до дії умовно-патогенної мікрофлори. Серед таких факторів у виникненні захворювання велику роль відігравали різні порушення санітарно-гігієнічних норм утримання тварин (висока вологість та підвищена концентрація газів у повітрі). Під дією цих факторів знижується місцева стійкість слизової оболонки шлунково-кишкового тракту, що знижує місцевий захист і відкриває ворота умовно-патогенній мікрофлорі. За даними багатьох дослідників, умовно-патогенні мікроорганізми, такі як пастерели, пневмококи, стрептококи, стафілококи, бордетели, ешеріхії, мікоплазми, віруси грипу, парагрипу та інші, спричиняють запалення слизових оболонок шлунково-кишкового тракту. (В.І. Левченко, І.П. Кондрахін, М.О. Судаков та ін., 1999). Виходячи з цього метою наших досліджень було вивчення методів профілактики шлунково-кишкових хвороб. Таким чином виключити етіологічну роль умовно - патогенної мікрофлори виникненні

діареї. Біологічними дослідженнями крові сухостійних корів та новонароджених телят встановлено, що у сироватці крові сухостійних корів та отриманих від них телят порушена лужно-кислотна рівновага в бік ацидозу, незначний вміст білка, каротину, кальцію і фосфору. Аналіз можливих причин виникнення діареї у телят показав, що в умовах дослідних господарств захворювання спричиняються рядом етіологічних факторів - це перш за все погані умови утримання та годівлі маточного поголів'я, заповнення боксів новонародженими телятами довгий час, що спричиняє утримання молодняку різного віку це дає можливість умовно патогенній мікрофлорі посилювати свої патогенні властивості. Комплексне профілактика та лікування хворих на діарею тварин повинно включати етіотропну, патогенетичну та симптоматичну терапії. В зв'язку з тим, що безпосередня роль в розвитку запалення належить мікроорганізмам етіотропна терапія наряду з покращенням умов утримання і годівлі повинна включати застосування антибактеріальних препаратів В.І. Левченко, (1993 та ін.). Дослідженнями встановлено, що в умовах СТОВ "Фіалка" серед телят першої (дослідної) групи, яких поміщали після висихання в індивідуальні будиночки захворіло 1 теля яке лікували антибіотиком Енроксилем 5 % термін одужання склав 1 день, тоді як серед телят другої групи, яких поміщали зразу в бокси захворіло 3 телят і хвороба протікала значно важче, курс лікування склав 3 дні. Телята контрольної групи лікувалися за такою ж схемою як і телята дослідної групи але в зв'язку з тим, що захворювання протікало важче до схеми лікування першої групи телят було додано натрія нуклеат та з метою симптоматичної терапії глюкозу 20 % термін одужання був тривалішим і склав 3 дні.

3.7 Економічна ефективність ветеринарних заходів.

Таблиця 3.5

Показники економічної ефективності

Найменування показників	Одиниця виміру	Групи	
		1 (дослідна)	2 (контрольна)
Кількість голів у досліді	гол.	10	10
Кількість телят, яких лікували	гол.	1	3
Одужало телят	голів	1	3
Тривалість лікування	дні	1	3
Економічні збитки від хвороби	грн	1,6	49,6
Витрати на лікування	грн	1,1	4,3
Задано збитків при захворюванні.		2,7	53,9
Економічна ефективність у порівнянні з контрольною групою	грн	51,2	–

Для визначення економічної ефективності проведеного лікування в СТОВ „Фіалка” нами було визначено економічні збитки від хвороби, які вираховували за наступною формулою:

$$З = М \times (П_з - П_х) \times Т \times Ц, \text{ де}$$

М - кількість хворих тварин в групі;

П_з - продуктивність здорових тварин;

П_х - продуктивність хворих тварин;

Т - період захворювання;

Ц - ціна 1 кг продукції.

Виходячи з формули економічні збитки від захворювання в першій групі тварин, склали 1,6 грн.

$$З_{1\text{ гр}} = 1 \times (0,7 - 0,6) \times 1 \times 16 = 1,6 \text{ грн.}$$

Економічні збитки від захворювання в другій групі склали 49,6 гривні.

$$З_{1\text{ гр}} = 3 \times (0,7 - 0,6) \times 3 \times 16 = 49,65 \text{ грн.}$$

Економічну ефективність визначали за формулою

$$X = (K/V) * K_T * K_B * C, \text{ де}$$

K/V – кількість препарату введеного на одну голову

K_T – кількість тварин

K_B - кількість введень

C- ціна однієї дози

Для лікування дослідної групи було використано

Енроксил 5 % -2мл, 1мл коштує – 0,55 грн.

$$X = 2 * 1 * 1 * 0,55 = 1,1 \text{ грн.}$$

кофеїн бензоат-натрія – 1мл коштує 0,07 грн

$$X = 2 * 1 * 1 * 0,07 = 0,14 \text{ грн.}$$

Зоовіт -3, – 1 мл коштує 0,078грн.

$$X = 1 * 1 * 1 * 0,78 = 0,78 \text{ грн.}$$

Лікування першої групи склало

$$X = 1,1 + 0,14 + 0,78 = 1,3 \text{ грн}$$

В контрольній (базовій) групі було використано майже таке лікування як і першої але в зв'язку з тим що захворювання продовжувалося 3 дні для стимуляції імунної системи вводили Натрія нуклеїнат - 0,25 та з метою симптоматичної терапії застосовували 20 % глюкозу – 5 мл

Економічну ефективність визначали за формулою

$$X = (K/V) * K_T * K_B * C, \text{ де}$$

K/V – кількість препарату введеного на одну голову

K_T – кількість тварин

K_B - кількість введень

Ц- ціна однієї дози

Енроксил 5 % –1мл коштує -0,55грн

$$X=2*1*1*0,55 =1,1\text{грн грн.}$$

кофеїн бензоат-натрія – 1мл коштує- 0,07грн

$$X=2 *3*3*0,07=1,26\text{грн.}$$

Зоовіт -3 – 1мл коштує 0,078

$$X= 1 *3*3*0,078= 0,70 \text{ грн.}$$

Натрія нуклеїнат – 1 мл коштує 0,06 грн.

$$X = (0,25*3)*3*3*0,06=0,40 \text{ грн.}$$

Глюкоза 20% –1 мл коштує - 0,02грн.

$$X=5*3*3*0,02= 0,9\text{грн}$$

На лікування другої групи було затрачено коштів

$$X =1,1+1,26 +0,7+0,40+0,9= 4,3\text{грн}$$

Як видно з табл. 3.4 економічна ефективність терапевтичних заходів проведених в першій групі телят склала у порівнянні з дугою групою (контроль) склала 3 гривні.

Розділ 4. Охорона праці ветеринарних працівників на виробничому об'єкті.

Охорона праці - це система правових, соціально-економічних, організаційно - технічних, санітарно - гігієнічних та лікувально-профілактичних заходів і засобів, які спрямовані на збереження здоров'я та працездатності людини в процесі праці[15].

В умовах високої технологічної забезпеченості тваринництва, використання нових технологій, конструкцій та механізмів, збільшення потужності виробництва великого значення набуває охорона праці та безпека виробництва. Створення безпечних умов праці для трудящих було та залишається проблемою охорони праці на виробництві. За сучасних умов, в яких знаходиться наша країна, охороні праці не приділяється належної уваги.

Законодавство про охорону праці складається із:

1. Закону “Про внесення змін до Закону України “Про охорону праці”.
2. Кодексу законів про працю України.
3. Закону України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності”.
4. Колективний договір.

Та також прийнятих відповідно цих нормативно-правових актів, системою стандартів безпеки праці, інструкцій, розпорядження керівництва . Дія закону поширюється на всіх юридичних та фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю, та на всіх працюючих.

Проведення заходів по зниженню виробничого травматизму та безпека праці є одними з найбільш важливих питань, які стоять перед керівництвом господарства. З метою розробки заходів безпеки необхідно провести оцінку тих робіт з охорони праці, які проводяться в господарстві. В господарстві заходи з охорони праці організуються на підставі колективного договору, розпоряджень директора, інструкцій з виконання правил роботи .

Коллективний договір заключається не пізніше лютого наступного року, між адміністрацією господарства та працівниками. Організаційною діяльністю та здійсненням контролю за роботою по створенню безпечних умов праці на виробництві займається інженер з охорони праці, техніці безпеки та організації пожежної охорони, посаду якого займає головний інженер-технолог господарства. Він проводить роботу за планом, що затверджує керівник господарства. Для головного ветеринарного лікаря теж існують чітко визначені обов'язки з охорони праці: здійснювати постійний контроль за ветеринарно-санітарним станом приміщень, стежити за дотриманням Ветеринарного статуту України, норм, правил, інструкцій з охорони праці, про застосування лікувальних препаратів, приладів, специфічних засобів, впроваджувати профілактичні заходи.

Для працівників господарства передбачені такі види інструктажів:

-ввідний повинен одержати і засвоїти кожний, хто працює на виробництві незалежно від спеціальності та посади. На кожного працівника, що пройшов і засвоїв інструктаж, оформляють картку за встановленою формою;

-загальні по електробезпеці, протипожежній безпеці, безпеці обладнання, по наданню допомоги при нещасному випадку;

-на робочих місцях при відловлюванні, навантаженні та перевезенні птиці, дезинфекції обладнання і приміщення, при вакцинації та інших роботах в забійному цеху.

Інструктаж проводиться на підставі «Типового положення про організацію навчання працівників з питань охорони праці» від 26.01.2005р. Кожен працівник після інструктажу розписується в “Журналі проведення інструктажу по техніці безпеки”. Крім того, в обов'язки інженера по техніці безпеки входить контроль за технічною справністю машин і механізмів, виконанням робіт з наявністю загрози для здоров'я працівників, розслідування причин нещасних випадків.

Щорічно складаються плани заходів по рішенню питань безпеки праці та попередженні виробничого травматизму. Вони розглядаються і затверджуються загальним збором колективу господарства спільно з адміністрацією та профспілковим комітетом. Фінансування цих заходів здійснюється за рахунок грошових надходжень, котрі плануються виробничо-плановим відділом господарства.

Таблиця 4.1

Показники стану охорони праці в господарстві.

№	Назва показників	Одиниці виміру	2010 рік	2011 рік	2012 рік
1	Середня чисельність робітників.	чол.	94	115	115
2	Кількість нещасних випадків: у т.ч. зі смертельним наслідком:	вип.	2	1	-
3	Кількість днів непрацездатності	днів	25	88	-
4	Матеріальні збитки від травматизму,(виплата по лікарняним квиткам).	грн.	141,75	1043,6	-
5	Коефіцієнт частоти		21,28	8,7	-
6	Коефіцієнт тяжкості		12,5	88	-
7	Коефіцієнт витрати робочого часу		266,0	765,2	-
8	Виділено коштів на охорону праці.	тис. грн.	5,6	7,0	0,0
9	Використано коштів на охорону праці.	тис. грн.	5,6	7,0	0,0
10	Кількість пожеж		-	-	-

Керівництво і відповідальність за організацію і проведення всіх перерахованих заходів покладені на керівництво господарства та провідних спеціалістів, вони здійснюють контроль за дотриманням вимог плану на виробничих ділянках. Крім того, обов'язки керівництва господарства і безпосередньо інженера по техніці безпеки входить контроль за дотриманням трудового законодавства по тривалості робочого часу, відпочинку, охороні праці жінок та підлітків.

Вимоги до персоналу:

- в розробці заходів з протипожежної безпеки господарства і здійснення контролю за їх виконанням приймають участь члени добровільної протипожежної дружини та інші працівники господарства;

- працівники повинні знати та суворо дотримуватися правил пожежної безпеки, вміти користуватися засобами пожежогашіння;

- до обслуговування телят, механізмів допускаються лише працівники, котрі мають відповідну спеціальну підготовку, пройшли інструктаж з техніки безпеки та не мають протипоказань медичної комісії;

- при роботі з тваринами, проведенні огляду, виконанні маніпуляцій необхідно дотримуватися правил індивідуального захисту, суворо дотримуватися інструкцій по охороні праці, зокрема: користуватися засобами індивідуального захисту при виконанні робіт, працювати тільки в спецодязі;

- при виготовленні та використанні розчинів дезінфікуючих речовин (особливо їдкого натру) необхідно оберігати лице, очі, слизові оболонки, органи дихання, шкіру від їх потрапляння шляхом застосування засобів індивідуального захисту: спецодягу, спецвзуття, рукавичок, респіраторів, протигазів;

- аналогічних суворих засобів індивідуального захисту необхідно дотримуватися і при роботі з хворими тваринами, інфікованим пат. матеріалом та обладнанням ;

- до праці на окремих виробничих ділянках допускаються люди, котрі пройшли відповідний курс підготовки;

- до роботи з небезпечними матеріалами (дезінфектантами тощо) допускаються особи не молодше 18 років;

- палити і приймати їжу під час роботи заборонено;

- після роботи обличчя і руки миють теплою водою з милом;

- дезінфікуючу техніку та посуд заборонено використовувати для інших цілей;

- особи, що порушують вимоги встановлених інструкцій, несуть відповідальність відповідно діючого законодавства .

Вимоги до обладнання:

- в кожному приміщенні господарства розміщений ящик з піском, бочка з водою, достатня кількість протипожежних засобів та вогнегасників;

- підлоги мають тверде покриття;

- приміщення обладнане припливно-витяжною вентиляцією;

- під'їзні шляхи мають тверде покриття (заасфальтовані);

- територія ферми огорожена;

- переважає штучне освітлення;

- застосовують природну та штучну вентиляцію.

Вимоги до технічного процесу:

- при виконанні робіт в господарстві наявна велика кількість факторів, котрі можуть бути небезпечними для обслуговуючого персоналу. В більшості випадків дія цих факторів пов'язана з виконанням технологічного процесу;

- в господарстві дезінфікують приміщення, обладнання, засоби догляду за тваринами, спецодяг, територію, послід тощо. Перед дезінфекцією всі об'єкти очищують механічно, а потім використовують вологу і аерозольну дезінфекцію за допомогою машин ДУК. Для одержання аерозолю використовують пневматичну насадку ТАН. Профілактична дезінфекція проводиться двічі на рік;

- особливу увагу слід приділяти дезінфекції бункерів для кормів і змішувачів з наступним мікробіологічним контролем. В якості деззасобу найчастіше використовують 2 %-ний гарячий розчин їдкового натрію.

- ветеринарно-санітарні, лікувально-профілактичні обробки здійснюють лікарі ветеринарної медицини і ветеринарні санітари, при цьому, крім механічних травмувань, вони можуть отримувати пошкодження шкіри, слизових оболонок, очей дією дезінфікуючих засобів при вологому методі дезінфекції – хімічні опіки, зокрема при використанні розчинів їдкого натру, ураження верхніх дихальних шляхів при проведенні аерозольної дезінфекції;

- при роботі з хворими тваринами, проведенні діагностичного обстеження та лабораторних досліджень, проведенні вимушеної дезінфекції можливе зараження ветеринарних спеціалістів, іноді і обслуговуючого персоналу, збудниками зооантропонозів;

Дотримуючись основних принципів охорони праці та протипожежної безпеки можна профілакувати травматизм, небезпечні ситуації та запобігти створенню несприятливих умов праці в процесі виробництва.

Таблиця 4.2

Структурно-логічна схема аналізу виробничих небезпек при виконанні робіт пов'язаних з лікуванням телят.

п/п	Назва операції, роботи, знарядь і засобів праці	Виробничі небезпеки			Можливі Варіанти наслідків	Заходи по Усуненню небезпек
		Небезпечні умови	Небезпечні дії	Небезпечні ситуації		
1	2	3	4	5	6	7
	Виробниче приміщення для утримання телят	Недостатня вентиляція приміщення	Знаходження лікаря в приміщенні	Недостатній газообмін	Захворювання дихальної системи	Реконструкція системи Вентиляції

	Виробниче приміщення для утримання телят	Недостатнє освітлення	Пересування лікаря по приміщенню	Падіння, удари	Травмування	Покращити освітлення приміщення
	Діагностика утримання тварин	.Відсутність станків для фіксації телят	Відбір крові та слизу Робота з незафіксованою твариною	Неадекватна поведінка тварини Травмування працівника твариною	Травмування, уколи голками Травма	Забезпечити станками для фіксації тварин Забезпечити Засобами Фіксації
		Відсутність лотків для зберігання препаратів, шприців	Введення ін'єкцій хворим тваринам	Інфікування, уколи голками	Захворювання, травмування	Забезпечити необхідним інфікувальним інвентарем
		Відсутність засобів індивідуального захисту	Проведення маніпуляцій з твариною			Забезпечити засобами індивідуального захисту

Прове- дення ветеринар- но санітарних обробок приміщень	Відсут- ність засобів індивіду- ального захисту	Проведен- ня дезінфек- ції, дератиза- ції, дезінсекції	Вплив хімічних речовин на різні системи організму людини	Виник- нення опіків, отруень	Забезпеч ити праці- вників засобами індивіду- ального захисту
---	--	---	--	---------------------------------------	---

Завдяки дотриманню необхідних вимог по охороні праці та техніці безпеки на підприємстві випадків виробничого травматизму останні три роки вдається уникати, хоча наявним є недостатній об'єм фінансування, наслідком якого є не досить регулярне забезпечення працівників новим спецодягом та спецвзуттям в залежності від характеру робіт, працюючих з дезінфікуючими засобами – новими респіраторами та протигазами, що необхідно усунути, відповідно до вимог по техніці безпеки. Дотримання особистої гігієни та техніки безпеки сприяє підвищенню санітарної культури господарства і є однією з основних умов збереження здоров'я працівників і підвищення продуктивності праці.

Для того, щоб не було нещасних випадків у господарстві, необхідно покращити умови праці, усунути причини виробничих травм, ми пропонуємо розробити наступні заходи: розробити програми проведення інструктажів, оновити наглядну агітацію куточка по техніці безпеки, перевірити та доповнити необхідними засобами щітки пожежної безпеки, забезпечити всі виробничі підрозділи першої медичної допомоги, відремонтувати санітарно – побутові приміщення, обладнати роздягальні, встановити водонагрівачі.

Таким чином, запропоновані заходи дають можливість створити безпечні і нешкідливі умови праці в господарстві.

Розділ 5. Екологічна експертиза ветеринарних заходів

Екологія – точною біологічною наукою тому, що вона досліджує живі об'єкти та їх сукупність, вона визначає місце людини в природі, формує її світогляд та сприяє оптимізації розвитку соціальних та виробничих процесів

Сучасна екологія має багато задач, одна з них це прогнозування на основі екологічних знань епідемій та ензоотій і проведення заходів щодо локалізації захворювань людини, рослин та тварин. Для успішного виконання цих задач потрібні екологічні характеристики господарства. Проблема охорони природнього середовища, що нас оточує, набула всесвітнього значення. Забруднення поверхні землі, флори, водних ресурсів та повітряного басейну відбувається в багатьох державах внаслідок урбанізації, інтенсифікації промислового та сільськогосподарського виробництва.

За останні десятиріччя екологія набула величезної популярності не лише тому, що дослідження її виявилось перспективною наукою і прикладною справою. Науково-технічний прогрес спричинився до відчутних, а подекуди й катастрофічних змін у навколишньому середовищі. Пізнання особливостей існування живого в змінених людиною умовах попередження можливих екологічних катастроф, прогнозування екологічних процесів стали необхідними. Тому питання охорони оточуючого середовища і природних ресурсів приділяється значна увага. Екологічні проблеми виникли і продовжують виникати з причини непродуманої взаємодії людини, її господарської діяльності з оточуючим природнім середовищем, що посилює антропогенні і техногенне навантаження на довкілля. Зміни, які породжуються людською діяльністю, дуже часто перевищують економічні можливості територій, обумовлені природно – ресурсним потенціалом та здатністю живої природи до самовідновлення. Антропогенне навантаження на природне середовище має комплексний, всеохоплюючий характер.

Раціональне природокористування передбачає не лише зменшення викидів у природне середовище, а й комплексне використання природних

ресурсів, утилізацію відходів виробництва. Проблема утилізації відходів виробництва пов'язана з проблемою охорони навколишнього середовища від забруднення.

Охорона навколишнього середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини – невід'ємна умова сталого економічного та соціального розвитку України.

З цією метою Україна здійснює на своїй території екологічну політику, спрямовану на збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захисту життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів .

В Україні створено ряд законів, які регулюють відносини між суспільством і навколишнім середовищем. Вони також визначають ступінь порушення та санкції покарання у випадках їх порушення. Основні законодавчі акти, які регулюють ці процеси, представлені на Україні в наступному вигляді:

-Закон України “ Про охорону навколишнього середовища ”;

- Закон України про внесення змін в Закон України “ Про ветеринарну медицину ”;

-Земельний кодекс України;

- Водний кодекс України;

- Закон України “ Про ветеринарно – санітарну експертизу ” ;

-Закон України „ Про рослинний світ”;

-Закон України „Про тваринний світ”;

-Закон України „Про охорону атмосферного повітря”.

Метою екологічної експертизи, або контролю якості навколишнього середовища, є забезпечення дотримання дієвих природоохоронних і ресурсозберігаючих правил, вимог і норм на всіх етапах виробництва,

будівництва чи іншої діяльності людини, пов'язаною з активною чи непрямую зміною стану навколишнього середовища.

Нами були проведені дослідження в СТОВ «Фіалка», середньорічна кількість поголів'я складає 500 голів великої рогатої худоби, серед яких є представники усіх вікових груп. Молочно-товарна ферма знаходиться на режимі підприємств закритого типу. Категорично забороняється вхід і в'їзд у виробничі зони господарства стороннім особам і транспорту. Відвідування виробничих підрозділів господарства сторонніми особами можливе тільки з дозволу головного ветеринарного лікаря господарства.

В господарстві функціонують ветеринарно – санітарний пропускник, дезбарер та дезкилими. Територію молочно-товарної ферми постійно утримують в чистоті, що є одним із важливих обов'язків працівників господарства.

Забій тварин та розтин трупів проводять на спеціально обладнаних майданчиках, після чого проводять дезінфекцію. Скотомогильник представлений біотермічною ямою, яка обнесена огорожею. В ній знешкоджують трупи тварин. До біотермічної ями є підїзд з твердим покриттям. Яма закривається залізною кришкою на замок, ключ знаходиться у головного ветеринарного лікаря господарства.

Більшість технологічних процесів в господарстві механізована. Видалення гною за допомогою спеціальних транспортерів, роздача кормів проводиться кормовими роздатчиками. Вода у виробничі приміщення подається централізовано через водяну башту, потужність якої відповідає потребам даного тваринницького господарства.

Біологічні препарати в господарстві зберігають у холодильниках, та спеціальних шафах, що замикаються на ключ. Препарати списку А та списку Б зберігаються в сейфі. Залишки біопрепаратів що залишились після виконання ветеринарних заходів знезаражують методом кип'ятіння протягом 30 хв. і змивають в каналізаційну яму, про що складається відповідний акт.

В господарстві дезінфектанти зберігаються у хімічно стійкому посуді та використовують за призначенням. Для дезінфекції використовують 5% розчин кальцинованої соди, 2%-ний розчин їдкового натру.

Велику небезпеку в забрудненні води, повітря, ґрунту являють стічні води – рідкі відходи тваринницьких ферм. В СТОВ «Фіалка» очищення стічних вод проводиться біологічним способом у відстійниках. Очищені стічні води використовуються для зрошення угідь.

Приміщення та обладнання регулярно очищуються від гною, пилу, та іншого. Годівниці, напувалки і механізми для роздавання кормів також регулярно очищують, а при необхідності дезінфікують і миють.

Стан мікроклімату тваринницьких приміщень не відповідає зоогігієнічним вимогам, спостерігається підвищений вміст вуглекислого газу, щодо волого-температурного режиму, то він знаходиться в нормі. Однак кількість мікроорганізмів і пилу залишається на досить високому рівні.

Для знезараження гною існують різні способи: термічний, хімічний, фізичний, біотермічний. В господарстві гній піддається біотермічній обробці і використовується як добрива. Гній укладають в бурти висотою до 2м, шириною поверху 2-2,5м. В них утворюється висока температура (60-70 °С), яка згубно діє на збудників хвороб. Навколо ферми насаджені дерева які приймають участь в очищенні повітря від аерозолів. Завдяки зеленим насадженням вміст пилових часток в повітрі значно зменшується.

Розділ 6 Висновки

1. Захворювання молодняку великої рогатої худоби шлунково-кишковими хворобами у всіх географічних і кліматичних зонах, займаючи перше місце серед хвороб незаразної етіології.

2. Причини що призводять до виникнення такого захворювання як діарея телят в господарствах є в першу чергу незадовільні умови утримання і годівлі маточного поголів'я, порушення зоогігієнічних норм утримання новонароджених телят та дія асоціації мікроорганізмів, на фоні зниженої резистентності організму тварин.

3. Покращення умов утримання та годівлі маточного поголів'я, покращення зоогігієнічних норм при утриманні молодняку, застосування індивідуальних будиночків на відкритому повітрі, застосування етіотропної, патогенетичної та імуностимулюючої терапії дозволяє значно зменшити терміни одужання, підвищити імунологічні показники крові у хворих телят за короткий термін, збільшити збереженість поголів'я і отримати значний економічний ефект у порівнянні з контрольними тваринами.

Пропозиції господарству

1. Для покращення економічного стану господарства, підвищення рентабельності тваринництва та зниження захворюваності тварин шлунково-кишковими захворюваннями необхідно в першу чергу покращити кормову базу господарства та зоогігієнічні умови утримання маточного поголів'я.

2. Для профілактики захворювання молодняку великої рогатої худоби шлунково-кишковими хворобами наряду з покращенням годівлі маточного поголів'я необхідно вирощувати молодняк у приміщеннях з оптимальними параметрами мікроклімату придержуючись принципу пусто – зайнято.

3. Для профілактики захворюваності новонароджених телят діареєю після обсихання необхідно до 20 денного віку розміщати в індивідуальних будиночках на відкритому повітрі.

4. В весняно - літній період необхідно в сих тварин виводити у літні табори для очистки дезінфекції та сонації приміщень у яких будуть утримуватися тварини.

5. Для лікування тварин хворих на диспепсію необхідно в першу чергу створити задовільні зоогігієнічні умови утримання, застосовувати комплексне лікування на фоні імунокорегуючої , етіотропної, патогенетичної та імуностимулюючої терапії.

6. Список літератури.

1. Абуладзе Н.И., Ветеринарная рецептура с основами терапии профилактики./ Абуладзе Н.И., Данилевский В.М. –М.: “Агропромиздат”,– 1988.–279 с.
2. Аганин А.В. Справочник ветеринарного врача. / Аганин А.В., Денин Г. П., Калюжный И.И. –Ростов - на - Дону.: Феникс, 1999. – 246 с.
3. Акулов А.В. Патологическая диагностика болезней крупного рогатого скота./ Акулов А.В., Апатенко В.О., Архипов Н.И. – М.: Агропромиздат, 1987.–399 с.
4. Афанасьев В.И. Краткий справочник ветеринарного врача/ Афанасьев В.И., Алтухов М.М. –М.: Агропромиздат, 1990.–431 с.
5. Баженов А.Н. Профилактика внутренних незаразных болезней и лечения крупного рогатого скота в промышленных комплексах./ Баженов А.Н., Давыдов В.У., Ефримов А.А –М.: Агропромиздат, 1987.–157 с.
6. Белов А.И., Физиотерапия и физиопрофилактика болезней животных./ Белов А.И., Беляков А.Д. –М.: Колос, 1983.– 279 с.
7. Гаврвицки С. Ветеринарные препараты/ Гаврвицки С. – Варшава, 1987.
8. Данилевский В.М. Практикум по ветеринарным незаразным болезням животных/ Данилевский В.М., Кондрахин И.П., Коробов А.В. – М.: Колос, 1992.– 264 с.
9. Данилевский В.М. Внутренние незаразные болезни сельскохозяйственных животных./ Данилевский В.М. – М.: Агропромиздат, 1991.– 437 с.
10. Данилевский В.М. Профилактическая и лечебная работа в животноводстве./ Данилевский В.М., Кондрахин И.П.– М.: Колос, 1983.–269с.
11. Данилевский В.М. Справочник по ветеринарной терапии/ Данилевский В.М. –М.: Колос, 1981.– 185 с.
12. Достоєвський П.П. Справочник ветеринарного врача/ Достоєвський П.П., Судаков Н.А.–К.: Урожай, 1990. –258 с.

13. Жидецкий В.В. „Основы охорони праці”/ Жидецкий В.В., - Львів, „Афіша”- 2001. 257 с.
14. Зайцев В.С. „Охрана труда в животноводстве” /Зайцев В.С., Свердлов Д.Н., – Свердловск, 1994 – 156 с.
15. „Закон України про охорону праці”, від 21.10.2002 р.
16. “Закон України про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” від 23 вересня 1999 року.
17. Калашник Н.А. Стимулирующая терапия в ветеринарии/ Калашник Н.А.–К.: Урожай, 1990. – 185 с.
18. Карпуть И.М. Иммунология и иммунопатология болезней молодняку./ Карпуть И.М. – Минск.: Урожай, 1993.–287 с.
19. Карпуть И.М. Незаразные болезни молодняку./ Карпуть И.М., Прохоров Ф.Ф., Абрамов С.С. –Минск.: Урожай, 1989.–240 с.
20. Коваленко Л.И. Методы терапевтической помощи животным./ Коваленко Л.И. –К.: Урожай, 1991.– 257 с.
21. Кондрахин И.П. Алиментарные и эндокринные болезни животных / Кондрахин И.П. –М.: Агропромиздат, 1989.–256 с.
22. Левченко В.І. Клінічна діагностика хвороб тварин/ Левченко В.І.–К.: Урожай, 1995.– 607 с.
23. Левченко В.И. Ветеринарная диспансеризация сельскохозяйственных животных/ Левченко В.И.–К.: Урожай, 1991.– 259 с.
24. Митрошенко К.П. Справочник охраны природы / Митрошенко К.П. – М.: Агропромиздат, 1978 – 253 с.
25. Митюшив В.В. Профилактика внутренних незаразных болезней и лечение крупного рогатого скота в промышленных комплексах./ Митюшив В.В. –М.:Агропромиздат, 1987– 326 с.
26. Михитиев М.А. Профилактика и лечение незаразных болезней сельскохозяйственных животных/ Михитиев М.А.–М.: Колос, 1984.– 278 с.

27. Ониченко К.И. Болезни телят / Ониченко К.И., Литвин В.П., Артеменко Ю.Г.– К.: Урожай, 1981.– 256 с.

28. Смирнов С.И. Внутренние незаразные болезни жвачных/ Смирнов С.И., Муравьев М.И –К.: Урожай, 1987.– 368 с.

29. Урбан В.П. Болезни молодняку в промышленном животноводстве/ Урбан В.П., Найманов И.Л. .–М.: Колос, 1984.–205 с.

30. Чернуха В.М. Незаразні хвороби молодняку/ Чернуха В.М., Черняков Д.К., Евдокимов П.Д. .–К.: Урожай, 1984.– 263 с.

Додатки